

ӘКІМШІЛІК СОТТАРҒА – 1 ЖЫЛ

РЕФОРМА БІР КҮНДІК ЖҰМЫС ЕМЕС

Еліміздің құқық қорғау алаңына әкімшілік әділеттің енгізілгеніне бір жыл толды. Әкімшілік әділет институты «Халық үніне құлақ асатын мемлекет» тұжырымдамасына сәйкес енгізілді.

Әкімшілік әділет – бұл мемлекеттік әкімшілік органдардың қызметіне сот бақылауын білдіреді. Жалпы, кез келген мемлекетте экономиканы дамыту, халықтың әл-ауқатын көтеру, инвесторларды тарту үшін мемлекеттік аппараттың қызметі дұрыс жолға қойылуы керек. Бұл аппарат кәсіпкерлердің кәсібіне кедергі болмауы, адамдардың құқығын бұзбауы керек.

(Соны 2-бетте)

МИНБЕР

ЗАҢДАР НЕГЕ ЖИІ ӨЗГЕРЕДІ?

Заң шығару үрдісінде жүйелі кемшіліктөр орын алғып келеді. Соның бірі Укімет тараپынан дұрыс жоспарламау, заң жобаларының дұрыс пысықталмауы және дайын болмауы. Атқарушы биліктің көбінесе мерзім жақындаған кезде белсенділігі арта бастайды. Мұны, әдетте, жылдың не месе сессияның соңында байқауға болады. Парламент қабырғасында заң жобаларының көтепмен нормаларын қайта өндеп шығу, жекелеген нормалар бойынша Укімет мүшелерінің нақты ұстанымының болмау үрдісі қалыптасып отыр. Бұл жөнінде Парламенттің VII шақырылымдағы екінші сессиясының жұмысы қорытындыланған бірлескен отырыста айтылды.

Алқалы бас косуда қалыптаскан дәстүр бойынша Парламент Мәжілісінің төрағасы Ерлан Қошанов баяндама жасаган болатын. Атапмыш жағдайга айрышка токталған Ерлан Жаканұлы сезін накты мысалдармен дәйектеген еді. Оның айтуынша, үкіметтің заң шығару ісіндегі тұртқы шешімінің болмауы салдарынан Денсаулық туралы кодекстің бір нормасы тек бірінші жартыжылдық ішінде караңа-карасы позицияда екі рет түбебейлі өзгеріп. Нактырақ айтқанда қантар айында елімізде тіркелген дәрілік заттар мен медициналық бүйімдарды шекті бағасыз сатып алуға және бірлесіп төлеуге жол бермейтін өлшем талап қабылданып, маусым

Осының салдарынан Мәжіліс макулдаган заң жобасын Сенат түзетулермен кайтаруға мәжбүр болады. Қоп жағдайда бұл жана түзетулер – Мәжілісте ұсынылған және талқыланған нормалар болып келеді. Заң жобаларын сапасыз дайындау және сараптамаларды уақытылы жүргізуе Мемлекет басшысы алға койған міндеттерді іске асыруға кедергі келтіруі мүмкін. Депутаттардың түзетулеріне қорытындылардың уақытыны берілмейде ерекше назар аударуды қажет етеді. Мысалы, бала құқықтарын қорға жөніндегі заң жобасы бойынша Укіметтің жауабы 5 айдан кейін келді. Соның салдарынан, бұл заң Мәжіліске енгізілгеннен кейін екі жыл өткен соң фана қабылданды.

Заң жобаларын Парламенттің кос палатасында таныстыру кезінде жекелеген министрліктер мен ведомство баяндамашыларының дайындығы жеткілік болатын жағдайлар да кездеседі. Депутаттық корпусынан саудаларына берілетін жауаптар сапасына да қоңыр толмай жатады. Укімет мүшелері саудаларда ең алдымен, сайлаушылардың тілектері мен аманаттарын көтеріп келгендерін түсінбейтіндей.

(Соны 3-бетте)

Жүрбасын айт
құттық
бодысын!

9 шілде Құрбан айт мерекесі басталады. Бұл туралы Қазақстан мұсылмандары діни басқармасының төрағасы Наурызбай қажы Таганұлы бұқаралық ақпарат құралдарына мәлімдеді. «Алла Тагала елімізге амандық, жұрттымызға тыныштық бергей. Ізгі иштеп шалатын құрбандығымыз, қажылық сапарында жүрген жерлестеріміздің қажылығы қабыл болғай» – деді Наурызбай қажы Таганұлы.

Нижри жыл санауы бойынша 1443 жылдың 29 қазан айының басталуы 30 маусым болып бекітілді. Ал арапа күні 8 шілдеге сәйкес келеді. 9 шілде – Құрбан айт мерекесінің бірінші күні.

Бас мұфтидің айттынша, зұлхижжа айының алғашқы он күнінде барынша ықыласпен гибадат етіп, көбірек ізгі істер мен жақсы амалдар жасауда тырысу керек. Өйткені, хадистерде сол үақытта орындалған иғі істердің саудағы еселеніп жазылатыны айтылған.

Ал арапа күні, яғни биыл 8 шілдеде ораза тұту – сұннет. Ардаұты пайғамбарымыз Мұхаммед (оган Алланың салауаты мен сәлемі болсын) «Арапа күні ораза ұсташа арқылы Алладан откен және келесі жылдың күнәсін кешіруді үміт етемін» деген.

Құрбан айт намазынан кейін үш күн ішінде жағдайы келген мұсылмандың құрбандық шалу – міндет. Алла Тагала қасиетті Құранда: «Раббыңың разылығы үшін намаз оқы және құрбандық шал» («Кәүсар» сүресі, 2-аят) деп бүйірган. Алла Тагала құрбандықтарыңызды қабыл етсін!» – деді төраға.

ҰЛТ КӨСЕМІ

Досжан ӘМІР,
Қазақстан Республикасы
Жоғарғы Сотының судьясы

ТІЛ БІЛІМІНІҢ АТАСЫ

Қазақтың құт дарыған топырагы – Торғай атырабы еске түскенде, оның сары даласында «елім!», «ұлтым!» деп атой салған қайран ерлері көз алдыңа келгендей болады. Арғы тарихты айтнаганың озінде, кешегі патша отаршылдары билеген кезендерде, одан тонын теріс айналдырып кіп, «ен әділетшіл, ең бостандықшыл, ең тәндікшіл елмі!» деп елемге жар салып, ал ес жүзінде сол империялық саясатты қүшейте түсек, бұрынғы берекесі тасыған қазақтың дархан даласына қасірет жұттырып, күты мен ырысын қашырган, қанға боктірген кенестік билік үстемдік салтанат құрган дәүірде жалғыз Торғай даласының озінен ынысын қайран, қаһарлана атқа қонған талай айбын-дегеріміз бас көтерген.

(Соны 5-бетте)

МИНБЕР

(Соңы. Басы 1-бетте)

Содан да болу керек оларға Үкімет пен баска да мемлекеттік органдар көбіне бір қалыпташтырып жүргізу жауаптар жібереді. Осы жайлауда тоқталған Кошанов мырза алдағы уақытта зан жобалары мен сараптамалардын сапасын бағалау Парламенттің ерекше бакылауда болатынын атап көрсетті. Сонымен катар, мемлекеттік органдардың депутаттар қауалдарға аузызша жауап беруінің практикаға енгізілгендерін низар аудартса көліп, депутаттар корпусы мен Үкімет мүшелері зан сапасын арттыруға бірлесе атсалысусы керектігін мәлімдеді.

Тұстай алғанда бұл сессияда Парламент біршама жемісті жұмыс аткарды деп айтуға болады. Оның жұмысының негізгі стратегиялық басымдыстарын КР Президенті бұлтырыға көркүйекте сессияның ашылуында, сондай-ақ, Қазакстан халқына жолдауда айқынданап берген еді.

Жалпы Парламенттің осы сессиясы барша казакстандық қогам үшін айрықша жауапты көзөн болғаны белгілі. Бұл ретте, әсіресе, тұтас еліміз үшін сын болған қаңтардағы оқиғага орай дер кезінде және жедел әрекет ету кажеттігі туғанын айрықша атап откен жөн. Осындауда күрделі уақытта Мемлекет басшысы Парламент қабыргасында Қазакстан халқын жолдау жасап, ауқымды саяси жаңғырту бағдарламасын ұсынды. Саяси трансформацияның негізгі өзегі – жаңа ері әділетті Қазакстан күру, барлық казакстандыктарға бірдей мүмкіндіктер жасау болды. Сондықтан да екінші сессияның заңнамалық күн тәртібі де айтартылған мазмұнды болды деп айту орынды.

Кошанов мырзының айтуышында, Пар-

ламент палаталарының 4 бірлескен отырысы өткізді. Мәжілістің 42 жалпы отырысы етіп, онда 271 мәселе қаралса, Сенат құрған 42 жалпы отырыста 148 мәселе талқыла шыгарылды. Ағымдағы сессия кезінде қос палатаның көркүйкендегі болған 127 зан жобасының 78-і қабылданды. Оның бүтінгі таңда 66-на Президент қол койып, күшіне енді. Әдеттегідей, депутаттар елдің басты қаржылық құжаты – 2022–2024 жылдарға арналған республикалық бюджетке және оның нақтылауға баса мән берді. Мемлекеттік әлеуметтік міндеттегемелерді толық көлемде орындауға, деңсаулық сактау, білім беру, инфрақұрылымды дамыту, шағын және орта бизнесін колдауга және басқа да маңызды мәселелерге комакты қараятқы болынді.

Құқық қорғау саласына қатысты бірқатар мәселелер шешімін тапты. Айталақ, қылмыстық саясатты ізгілendіру принциптерін басшылыққа ала отырып, республикада азаматтар мен мемлекеттің қауіпсіздігінен көтер төндірмейтін қылмыстар жасағаны үшін сотталаған адамдарға рақымшылық жасалды. Тиісті тетіктер Тәуелсіздіктің отырыз жылдығына байланысты рақымшылық жасау туралы заңда бекітілді.

Президенттің тапсырмаларын орындау үшін құқық қорғау органдарының, прокуратураның және соттың өкілестіктері мен жауапкершілігінің арахігін ажыратының қылмыстық-процесстік заңнаманын үш буынды моделін енгізілді. Осы реформаның інтижесінде, жыл басынан бері ғана прокурорлар 590 қылмыстық істі қысқартты және 1800-ден астам адамды айғақтар жеткіліксіз болғандықтан қылмыстық жауапкершілікке тартуға жол берген жок.

Қазақстанның үлттық заңнаманын үйлестіру туралы халықаралық міндеттемесі өлім жазасының күшін жою туралы заңда көрініс тапты. Депутаттар құқық қорғау органдарын реформаладын нормативтік базасын қалыптастыру бойынша жұмысты жалғастырды. Осынан орай, құқық қорғау қызметін откеру, құқық қорғау органдарының қызметкерлерін әлеуметтік қорғау мәселелері реттелді.

Сессия барысында заң шыгарушылар әлеуметтік салалың үнемін басты назарда ұсталды. Мәселен, азаматтардың жекелеген санаттарын әлеуметтік қорғау мәселелері жөніндегі заң қабылданды. Соның арқасында базалық әлеуметтік кепілдіктердің өзекті тұстары шешілді. Атап отетін болсак, ерекше күтімді кажет ететін адамдарды колдау, атаулы әлеуметтік комек және зейнетатымен камсыздандыру қоса қарастырылды.

Сессия барысында депутаттардың бастамашылығымен 27 зан жобасы әзір-

ЗАНДАР

НЕГЕ ЖИІ ӨЗГЕРЕДІ?

ленді. Олардың 19-ы қазіргі уақытта қабылданды және 8 зан жобасымен жұмыс жалғасып жатыр. Депутаттар бастамашы болған зандаудың бірқатары Мемлекет басшысының тапсырмаларын орындауға бағытталған. Олардың ішінде «ҚР Адам құқықтары жөніндегі үзіл туралы», «Қаржы пирамидаларының қызметіне карсы іс-кимыл мәселелері жөніндегі», «ҚР сот жүйесі мен судьяларының мөртебесі туралы» заңдар қабылданды.

Қоғамды толғандырып жүрген сұраптарға толыққанды жауап алу мақсатында, Парламент қабыргасында сайлауышылардың қоекікесті проблемаларын шешу барысы туралы Үкімет мүшелерінін жауабы тыңдалды. Мысалы, Сенатта еліміздің бірқатар аймактарындағы су тасқынының себептері мен салдары, «Халықтың табысын арттырудың 2025 жылға дейінгі бағдарламасы» тапқыланды. Ал Мәжілісте агробиер-кәсптік кешенді мемлекеттік колдау тәтіктерін жетілдіру мәселесі қаралды. Ерлан Жаканұлының айтуышынша, қоғамда көтеріліп жүрген проблемаларды тиімді ері үақытылы шешүгеге мүмкіндік беретін мүндай тәжірибе өз жалғасын табатын болады. Сонымен катар, өзекті мәселелер тұндаған жағдайда, депутаттардың шүғыл түрде өнірлерге шығуы да Парламент жұмысындағы тұндағы атасынан атасынан туралы және басқа зандарага енгізілтін өзгерістер бар.

Айша ҚҰРМАНГАЛИ,
«Зан газеті»

КЕСЕЛ

НАШАҚОРЛЫҚҚА ЖОЛ ЖОҚ!

Есірткі, нашақорлық туралы соңғы кездері жиі естіміз. Олардың арасында осы кеселің кесірінен зардап шегіп, қандықол қылмыс жасап, жазықты бол жатқандар да аз емес.

Есірткі деп естен айрылғандар қаншама, оларды саналы қоғам қатарына кайта қосылады дей аламыз ба? Елімізде есірткінің синтетикалық түрінің күрт өсуіне неге токтам болмай түр?

Жаңа Қазакстан алдағы уақытта қандай күрес түрлерін іске асырмак? Бұл мәселе біз ойлаганнан да ауыр, ері күрделі. Оған себеп статистиканың жан түршіліктер есебі. Еліміздің бас психиатры, Республикалық психикалық денсаулық қылмыс-практикалық орталығының бас директоры Куаныш Сагатұлы Алтынбеков нашақорлыққа қатысты статистикамен болісті.

Елімізде 107 675 адам бақылауға алынған, оның 89 358-і алкогольге, 18312-сі есірткіге, бесеуі темекіге тауелді. Бұл есепке алынғандар мен мамандар кесесін көзегіндеңегердің қаншамасы қалыпты қоғамды көзін жүр. Жалалы есебін білу киын, әріне. Бірақ мына статистикада қарап қоғамның зиянды заттарға деген әуестігінің көрінісін ашып білуге болады. Өкініштісі, бұл тізім жыл санап есіп барады.

Міне біз бейжалай қарап келген мәселе бүгін қоғамның қауіпті дертіне айналды. Есірткі қоғамның біраз болғанға тұзғағына түсіріп те-

үлгерді. Енді кайтпек керек? Біздің елде олармен арнағы жұмыс жасайтын мамандар бар ма?

«Республикалық психикалық денсаулық қылмыс-практикалық орталығының» мәліметіне сүйенсек, елімізде психологиялық дертеke шалдықандар саны ете көп және олардың түрлері де барлығын.

Негізінде есірткі тәуелді болғандардың дені 18-20 жаңа аралығындағы жастар. Қоғамда ен маңызды рөл атқаратын жастардың есірткіге мүншалықты әуестігі кім-кімді де қынжылттай көттейді.

Еліміздің бас психиатры Куаныш Алтынбековтың акпаратына сүйенсек, елімізде жыл сайын арналы алдын алу, қарыбын күрес түрлеріне арналған акциялар, конференциялар үйімдестірылады. Негізінде, мұндай шаралардың нашақорлыққа қарсы күрес күні ғана үйімдестірылғаны аздық етеді. Біз нашақорлыққа қарсы күрес түрлерін еркез ескеріп, арналы іс шараларды жиі үйімдастыруымыз керек.

15-16 жастағы колledge студенттерінен алынған арналы сауалнама нәтижесін сүйенсек, есірткі колдану және оны алу бүтінгі таңда еш киындық тұғызбайды. Оны аз ғана уақыт ішінде дайындалған алуға да мүмкіндіктер бар дейді арналы сауалнамаға қатысан жақсөтірімдердің өздері. Сондықтан жиі-жиі оның қауіпті тұстарын айтып қоғамды нашақорлықтан арашалауымыз керек. Ел болашағы берік болуы үшін бүтінгі күннен кам жасауымыз керек.

Хамид РЕИМОВ

ЖИЫН

ЭКСПОРТТАУШЫЛАР МЕН ИНВЕСТОРЛАР КЕҢЕСІ ӨТТИ

Түркістан облысы Инвестиция және экспорт басқармасының үйімдас-тыруымен өткілік экспорттаушылар кенесі мен өткілік инвесторлар кенесі өтті. Екі кенеске де Түркістан облысы өкімінің бірінші орынбасары Арман Жетпісбай төрағалық өтіп, жүргізіп отырды.

Онірлік экспорттаушылар кенесінде мемлекеттік органдардың өкілдері, сондай-ақ, «QazTrade» Сауда саясатын дамыту орталығы, «KazakhExport» экспорттық сактандыру компаниясы, «Қазақстанның Damu банкі» қаржы институттарынан жұмыс жөніндегі дирекциясы, сонымен катар, облыстығы бірнеше ірі инвестициялық жобалардың реестрилдіктерінде жаңа тұндаған жағдайда, депутаттардың шүғыл түрде өнірлерге шығуы да Парламент жұмысындағы тұндағы толғантқан мәселе-

лерден шешілді. «EcoInvest» ЖШС, Бабаколов Нұрлан («CAPABLE GROUP» ЖШС), Касқабаев Мейрбек («RZN» ЖШС), Васитова Угилжандардын («Түркестан АгроХХІ» ЖШС) катысуымен өтті.

Онірлік инвесторлар кенесінде негізгі максаты индустримальдық кластерлердің құру және жаңа жұмыс орындарын ашу үшін онірлік инвестициялық тартымдылығын жақсарты, сондай-ақ, инвесторлар үшін көлайлар жағдайлар жасау болып табылады..

Түркістан қаласына облыс орталығы мартебесін бери қалага ғана емес, бүкіл онірлік инвесторлар тартуға айтартылған серпін берді. Облыс құрылған сәттен бастап онірлік инвесторлардың 2,2 трлн тенгеден астам қаржы қуылған. Инвестициялардың негізгі үлесі онеркаст, туризм, ауыл шаруашылығы сияқты салаларға бағытталып отыр. Сондай-ақ, жаңартылатын энергия көзөрі саласында айтартылған дина-мика байкалады. Бүтінгі таңда Түркістан облысы бизнесті жүргізу жөніндегі бойынша Қазақстандағы ең үздік онірліктердің бірі болып табылады. Облысты арнағы экономикалық және индустримальдық аймақтар жұмыс істейді. Сондай-ақ, Мемлекет басшысының бастамасыз етеге мүмкіндік береді. Жалал, 2025 жылға дейін жалпы сомасы 1 трлн болатын 44 инвестициялық жоба іске косылады деп күтілді. Ал бұл кезде Түркістан қаласы мен облысында 10 мыңнан астам жаңа жұмыс орны болмак», – деді Инвестиция және экспорт басқарма басшысының орынбасары Қанат Шонбасов.

Сейітхан ЗЕБЕРХАНУЛЫ,
«Зан газеті»

ҚОЖИЕК

ҰБТ: БІЛІМ БӘСІНДЕ – БАҚ ЕМЕС, БАП ШАБАДЫ

Тағы бір оқу жылы аяқталып, балалардың жазғы демалысының бір айы да ете шықты. Бұл мезгіл тәменгі сыйып оқушылардың үшін ұзақ мерзімдік демалыс десек, он бірінші сыйыпты тамамдаш жатқан түлектер үшін болашағын бағамдайтын нағыз өмірлік санақ деуге болады.

Был еліміздегі 161 мың 430 түлек орта мектептің біліріпті. Соның ішінде 7,5 мың бала алтын белгі иегері. Республика бойынша ҰБТ тапсыруға 290 мыңға жуық етінші келіп түсken. 5 шілде күні республика бойынша ҰБТ тапсыру науқаны аяқталды. Оның ішінде түлектердің 75,7% қазақ тіліндегі, 24,1% орыс тіліндегі, 0,1% ағылшын тіліндегі тестілеуден отті. ҰБТ басталғалы шекті балды 67%-ға жуық талапкер жинады.

БИЛ МЕМЛЕКЕТТІК БІЛІМ БЕРУ ГРАНТЫ ҚАЛАЙ БӨЛІНБЕК?

2022–2023 оку жылында бакалавриатта түсүү үшін 61 мыңнан астам грант бөлінген болса, оның ең көп болғын инженерлік, ондау жөнде құрылымдарында болынған – 17 794 грант. Педагогикалық ғылымдар – 10 810 грант, ақпараттық-коммуникациялық технологиялар – 7 487, жаратылыштық ғылымдары – 4 088, ауыл шаруашылығы ғылымдары – 1 895, денсаулық сактау саласынан – 1 250 грант.

Сындағы мамандыктарға – 2 700, өнер және гуманитарлық ғылымдар – 1 615, бизнес, басқару және құқық – 1 223, әлеуметтік ғылымдар, журналистика және акпарат мамандыктарына 960 грант бөлінді.

ТЕСТКЕ ДАЙЫНДАЙТАЫН ОРТАЛЫҚТАР НЕМ АУЫЛ КВОТАСЫ

Жыл бойы 10-11 сыйып оқушыларның ақыны білім беретін орталықтардың табалдырығын тоздырып жүргені жасырын емес. Бұндай орталықтар саны жыл сайын артып келеді. Эр орталықтың қызмет көрсету сапасы да, бағасы да әр түрлі. Мәселен, онлайн бөлімін косағанда 12 бөлімшесінде «Қазбілім» орталығының сайтында ҰБТ-ға дайындында 38 000 тенgedен басталытындығын көрсеткен.

Аятжан АХМЕТЖАН,

Нұр-Сұлтан қаласындағы №51 мектеп-гимназиясы директоры:

«ТҮЛЕКТЕРДІҢ ҚАЙ ТІЛДЕ ТАПСЫРҒАНЫ ЕМЕС, ҚАНША БАЛЛ АЛҒАНЫ МАҢЫЗДЫ»

– Ага, көзірігі ҰБТ нәтижесіне карасақ түлектердің 75,7% қазақ тіліндегі, 24,1% орыс тіліндегі, 0,1% ағылшын тіліндегі тестілеуден отті. Демек орыс тілділердің үлесі 24% құрады. Ел арасында грант тілге тәндей болынға деген пікір бар.

– Демек орыс тілді түлектердің грант үтіп алу мүмкіндігі көбірек пікір? – Иә, бұлғы ҰБТ тапсырушылардың тілдік үлесі сондай. Бірақ, грант тілге байланысты болынға деген жаңсақ пікір. 2019 жылдан бері осынша пайыз қазақ тіліне, осыншасы орыс тіліне деген дүние жақын. Грант тек балға беріледі. Демек кім жоғары үтпай аласа, сол грант иегері атанауды. Түлектердің ҰБТ-ның қай тілде тапсыраны маңызды емес, қанша балл алғаны маңызды болмаған.

– Бүгінде ҰБТ-ға дайындаудың орталықтар көбейп кетті. Өзінізде сондай орталықтың иесісіз. Осы орталықтардың жұмысын, табысын бақылашып отырған арнаиы мекеме бар ма?

– Орталықтың жұмысын ата-аналар бақылашып, ай-сайын ата-аналарға есеп беріп отырамыз. Ал кіріс мәселе сініне келесек, орталықтың кірісінде жақындашып келесек, орталықтың кірісінде жақындашып келесек.

– Оқушыларды арнаиы сынақ арқылы іріктең аласыздар ма?

– Жоқ, орталыққа келген баланы тест арқылы қабылдамаймыз. Келген баланың барлығын бір ай колемінде бақылаймыз, баласы туралы ата-аналар накты ақпаратты береміз. Алып кете алған баланы оқытамыз, шамасы жетпейтін баланы қайтарамыз.

– Түлектердің ізтілек нәтижесінде орталықтар статистика жүргізесіздер мә?

– Жыл сайын оқушылармызыңың нәтижесін екі мәрте жасаілдаймыз. Бірі – ҰБТ аяқталып, тест нәтижесін толық шыққан кезде балмен, екіншісі – гранттың тізімі шыққан кезде гранттен. Бұган дейін «Қазбілім» түлектерінің грантқа түсүү көрсеткіші 96-97 % ды көрсеткен болатын.

– Жедел сұхбатыңызға рахмет

АҚЫЛЫ БІЛІМ АЛУФА АУЫЛ БАЛАЛАРЫНЫҢ МҮМКІНДІГІ АЗ

Ер орталықтың бағасы әр түрлі екенін айттық. Кейір бір орталықтардың қызметтінегі таңақ пен еліміздегі ЖОО-ларына эксперсия кіреді. Бұндай орталықтарда бір баланы бір ай дайындау құны шамамен 30 мың тенgedен бастап 100 мың тенге аралығында. Ай сайын балалардың ынталандыру максатында қымбат сыйлықтар мен гранттар, оқу ақынына жеңілдіктер беріп тұратын орталықтар да бар. Алайда орталықтардың барлығы дерлік калада орналасқаны түсінікті. Демек, калада балалардың өз үйінде тұрғын оқыды деген күннің озінде айнала кемі 30 мың тенге қаражат жүмсауды мүмкін. Ал ауыл балалары ше?

Ауылдағы ата-ана баласын қосымша сабакқа беру үшін, каладан пәтер жақалдауды немесе туыс-туғаның үйін жағалауды көрек. Орталықтың жатақханасында тұрды деген күннің озінде, бір балага каладағы жүріс-түркесі мен тамағы үшін кемі 80 мың тенге тәндей екенін ескерсек, ауыл балаларының көбін қосымша білім беретін орталықтардың қызметтінегі жүгінбейтіннен көз жеткізе алмайды. Анығы, барғысы келмегендіктен емес, каржылық жағдайы жетпегендіктен. Мемлекеттік грант қосымшага барған баламен бармаган бала арасында тәндей ойнатылатыны тагы бар. Демек әлеуметтік жағдайы тәмен баланың грантқа түсүү қытималдығы тәмендей бермек. Осы орайда ауыл балаларына арналған ауыл квотасы барға деген заңды саудалың бас көрсетті ол жағы беймәлім.

Оку жылында бөлінген 53,864 гранттың 30% яғни 16,159 ауыл балаларына арнап берілген болатын. Бірақ, БФМ-нің мәліметті бойынша сол бөлінген грантты 5471 балағана көдесіне жақалдауды екен. Демек 33-34% ғана іске асқан. Ауыл баласы ауылдағана жұмыс істеуі керек, ауылдық жерде сұраныска ие маман атапын тиіс деген шарт жоқ, әр баланың өз арманы боларын ескерсек бұл жобаңын да түмісін екені анық. Үкімет ауыл квотасына арнап бывауда 35%, яғни бөлінген 56 мың гранттың 19 600 орын бөліп отыр. Ауылдық жердегі білімнің тәмен екені айтылып та жазылып та жүр. Биылда 161 мың 430 түлектің 46%, яғни 74 мың 257 бала ауылдан. Былтыр да мектеп бітірген 140 мың 643 баланың 46-47%, санмен айтқанда 65 мың 362-е ауылдан. Ал сол баланың қаншасы ҰБТ-ға жақысты, кандай нәтиже көрсетті ол жағы беймәлім.

МАМАН ПІКІРІ

Руслан ЕМЕЛБАЕВ, ҚР Ұлттық тестілеу орталығының директоры:

«ОРТАЛЫҚ ҰБТ-ФА ДАЙЫНДАЙТАЫН ТЕГІН ОНЛАЙН-САБАҚТАР ӨТКІЗДІ»

– ҰБТ-ға дайындаудың орталықтар саны жыл сайын көбейп жатыр, сол орталыққа қанша бала келді, орталық қызметтінегінде қызмет құны нәтижесінде қандай, орталықтардың қызмет құны қанша екенін бақылап арнаиы статистика жасаіп шығында маңызды.

– Ұлттық тестілеу орталығы ҰБТ нәтижелері бойынша білім орталықтарына қатысты статистика жасамайды. 2017 жылдан бастап ҰБТ жоғары оқу орындарына түсүге арналған емтихан болып табылады. Оны тапсыру немесе тапсырум мектеп/колледж түлегін өз еркінде.

– Арнаиы орталықта білімнің пысықтаған бала мен орталықтар барлығында өткізу мүмкін. Бұндай арнаиы орталықтар қала балаларына қолжетімді болғанымен, шалғай ауылдағы балалар мен әлеуметтік жағдайы тәмен балаларға қолжетімдісіз. Осылайда орталықтармен бірлесіп ауыл балалары мен әлеуметтік жағдайы тәмен балаларға арналған арнаиы пакет енгізу жоспарларында бар ма?

– Ұлттық тестілеу орталығы ҰБТ кезінде ғана емес, оның

да көрсеткен көрсеткіштері тәмен болса, бұл бағдарлама тиісті деңгейде жуゼгеге аспасы анық. Алдағы уақытта ауылдағы маман тапшылығын шешүгө арналған жаңа бағдарламалар енгізіле мә? – деген саяулымыздың соңы сүйілді. Сонымен катаң көзір ауыл балаларының білім деңгейінің төмендігі ҰБТ-да болсын арнаиы лицензиялардің іріктеуінде болсын көрініп жүр. Ауылдағы ата-аналар балаларының нашар жеткілік мамандардың аздығы мен қосымша білім

басталуына дейін де қолайлай жағдай жасау үшін жұмыс жүргізіп жатыр. Ұлттық тестілеу орталығы ҰБТ-ға дайындаудағы арналған тегін онлайн-сабактар еткізеді. Онлайн сабактар ірі республиканың білім беру орталықтарымен бірлесіп өтілген. Сабактар білім беру орталықтарының YouTube арналарында тікелей эфирде еткізіледі. Онлайн сабактардың барлық эфирі талапкерлердің көз көрсеткенде ауылдағы ата-аналардың жағдайы тәмен баланың грантқа түсүү қытималдығы тәмендей бермек. Осы орайда ауыл балаларына арналған ауыл квотасы барға деген заңды саудалың бас көрсетті ол жағы беймәлім.

Дүбірлі дода аяқталды

Орталық маманы осылай жауап бергенмен соңғы екі саяулымызға мәрдымды жауап атап болмады. 2020–2021 оку жылында бөлінген 53,864 гранттың 30%, яғни, 16,159 ауыл балаларына арнап бөлінген болатын. Сол бөлінген грантты 5471 балағана көдесінде жақалдаудағы аяқталып жатыр. Аяқталып жатқан жағдайда ауылдағы маман тапшылығын шешүгө арналған жаңа бағдарламалар енгізіле мә? – деген саяулымыздың соңы сүйілді. Сонымен катаң көзір ауыл балаларының білім деңгейінің төмендігі ҰБТ-да болсын арнаиы лицензиялардің іріктеуінде болсын көрініп жүр. Ауылдағы ата-аналар балаларының нашар жеткілік мамандардың аздығы мен қосымша білім

Нұрбек КОШКЕЛГЕН

ПӘРМЕН

Ақтөбе облысында мемлекет меншігіне 20 мың әкімдік жағындағы жер қайтарылды. Бұл туралы Қобда ауданында өткен «AMANAT» партиясы жаңындағы «Жер аманаты» комиссиясының көшпелі отырысында айтылды.

ЖАЙЫЛЫМДЫҚ ЖЕРЛЕР МЕМЛЕКЕТ МЕНШІГІНЕ ҚАЙТАРЫЛУДА

«Мемлекеттің басшысы жерді өзі де пайдаланбайтын, өзеге де бермейтін жер иеленушілер бар екенін бірнеше рет айткан болатын. Осы мәселеде әділдікті қалпына келтіру біздің комиссияның басты міндеті. Бұл бағытта атқарылған жұмыс нәтижесі бойынша бүтін Ақтөбе облысында мемлекет меншігіне 20 мың гектар жер қайтарылды. Жұмыс жалғасын табады», – деді «AMANAT» партиясының хатшысы Даулет Карібек.

Атап айтқанда, Байғанин ауданында – 15 мың га, Хромтау ауданында – 1,9 мың га, Қобда ауданында – 2,1 мың га, Әйтке би ауданында – 149 га, Қарғалы ауданында – 876 га, Ақтөбе каласында – 370 га жайылым мемлекет меншігіне қайтарылды.

Облыстық ауыл шаруашылығы басқармасының мәліметтінегінде сыйындағы жағынан 105 мың га жетеді. Олардың көшпелілігі шалтай аудандарда орналасқан, ал жер учаскелерінегізінен елді мекендердің айналысында тапши

